

Mateusz Klimczak

Kancelaria Sejmu

MARIAN KLIMCZAK (1933-1991) –
EKONOMISTA, WYKŁADOWCA I SPECJALISTA
W ZAKRESIE EKONOMICZNEJ
EFEKTYWNOŚCI KSZTAŁCENIA

Ryc. 1. Marian A. Klimczak

Źródło: ze zbiorów autora

Marian Andrzej Klimczak urodził się 1 listopada 1933 r. Mimo że matka pochodziła ze Zduńskiej Woli, a ojciec z Wojsławic, to on sam urodził się w Tubądzinie koło Sieradza. W tamtejszym folwarku, jako robotnik rolny, pracował wtedy Jan Klimczak, ojciec Mariana, który w roku 1923 w tubądzimskim kościele św. Wawrzyńca ożenił się z Józefą Sobczak, z którą miał dwie córki. Po śmierci pierwszej żony, Jan Klimczak ożenił się powtórnie w 1929 r. z pochodzącą ze Zduńskiej Woli krawcową Zofią Stankiewicz. Małżonkowie mieszkali w Tubądzinie i tam właśnie przyszedł na świat ich jedyny syn Marian Andrzej¹. W 1937 r. Klimczakowie wraz z dziećmi przeprowadzili się do Zduńskiej Woli.

1 Dotychczas krótkie noty biograficzne Mariana Klimczaka ukazały się na łamach publikacji: J. Kozłowski, *Miastu potrzebni*, Zduńska Wola 1995, s. 40-41; J. Stulczewski, *Towarzystwo Przyjaciół Zduńskiej Woli 1975-2015. Zarys monograficzny*, Zduńska Wola 2015, s. 74-75.

Dziadkowie Mariana ze strony ojca, Andrzej i Wiktoria Makowska, pochodzili ze wsi Rębieskie i pobrali się w 1890 r. w kościele parafialnym w Korczewie. Mieli 3 córki i 4 synów. Obydwoje zmarli w Wojsławicach i zostali pochowani na korczewskim cmentarzu. Rodzice matki Mariana, Ludwik Stankiewicz i Bronisława Królikowska, mieszkali w Zduńskiej Woli. Spośród pięciorga ich dzieci dorosłości dożyły dwie córki: Zofia i Stanisława. Po śmierci Bronisławy w 1916 r. Ludwik Stankiewicz, pochodzący z Pratkowa tkacz, ożenił się ponownie z Anną Wawrzynkiewicz, z którą doczekali się jeszcze 5 synów².

Po zakończeniu okupacji niemieckiej Marian Klimczak ukończył szkołę podstawową i w 1948 r. zaczął uczęszczać do Państwowego Gimnazjum i Liceum im. Kazimierza Wielkiego w Zduńskiej Woli. Po otrzymaniu świadectwa dojrzałości w 1951 r. rozpoczął studia ekonomiczne w Szkole Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie. Jednak już w połowie 1951 r. zmienił uczelnię wyższą, przenosząc się do Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Łodzi. W 1955 r. otrzymał dyplom ukończenia studiów I stopnia. Od stycznia 1955 r. rozpoczął pracę w Przedsiębiorstwie Aptek Województwa Łódzkiego jako kierownik Oddziału w Zduńskiej Woli. W kwietniu tego samego roku, w związku z otrzymaniem nakazu pracy, podjął zatrudnienie w Zduńskowolskich Zakładach Przemysłu Bawełnianego „Zwoltex”. Od 1959 do 1960 r. kierował zduńskowolskim oddziałem PKO, a następnie pracował w Zakładach Przemysłu Włókiennego „Wolana” jako kierownik Działu Organizacyjno-Ekonomicznego. W czasie pracy zawodowej studiował eksternistycznie. Magisterium uzyskał w 1961 r., broniąc na Wydziale Przemysłu Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Łodzi pracę *Monografia miasta Zduńskiej Woli*. Przygotowana rozprawa przedstawiała przeszłość Zduńskiej Woli jeszcze przed przyznaniem jej praw miejskich oraz kształtowanie się współczesnego miasta. Marian Klimczak opisał w niej podłoże historyczne miejscowości, stosunki narodowościowe panujące w XIX w. oraz rolę Stefana Złotnickiego jako dziedzica i założyciela miasta. Praca opierała się nie tylko na materiałach źródłowych, których przecież duża część została zniszczona lub zaginęła podczas II wojny światowej, ale także na rozmowach z najstarszymi mieszkańcami ówczesnej Zduńskiej Woli i ich wspomieniach.

W przemyśle włókienniczym Marian Klimczak pracował do roku 1964, równolegle ucząc przedmiotu zawodowego „ekonomia” w Technikum Mechanicznym i Zasadniczej Szkole Zawodowej w Zduńskiej Woli. Wykonywane prace nie w pełni go satysfakcjonowały. Pociągała go praca naukowa i dydaktyczna, w związku z czym zdecydował się podjąć zatrudnienie na Uniwersytecie Łódzkim (UŁ). W latach 1964-1971 pracował w Katedrze Ekonomii Politycznej UŁ, najpierw jako starszy asystent, a od października 1969 r. jako adiunkt. W czerwcu tego samego roku obronił dysertację doktorską zatytułowaną *Wybrane problemy ekonomicznej efektywności kształcenia (na przykładzie szkolenia*

-
- 2 Jeden z synów zmarł kilka lat po wojnie, pozostali natomiast emigrowali do Stanów Zjednoczonych i do Francji. W latach pięćdziesiątych Ludwik Stankiewicz wyprowadził się ze Zduńskiej Woli. W ostatnich latach życia był pensjonariuszem Domu Spokojnej Starości „Betania” w Ostródzie, gdzie zmarł i został pochowany w roku 1970. Anna Stankiewicz do końca życia mieszkała w Zduńskiej Woli, gdzie zmarła w roku 1979.

przykładowego tkaczy w przemyśle bawełnianym, przygotowaną pod kierunkiem naukowym prof. dra hab. Janusza Górskiego, rektora UŁ w latach 1972-1975.

Marian Klimczak w latach 1970-1972 prowadził seminarium dyplomowe z ekonomiki kształcenia dla studentów studiów zaocznych Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ, natomiast w latach 1969-1972 miał, obok zajęć na wspomnianym wydziale, wykłady z ekonomii politycznej na Wydziałach Filologicznym i Filologiczno-Historycznym UŁ.

W okresie od października 1970 r. do września 1971 r. był konsultantem, a od października 1971 r. do końca lutego 1987 r. etatowym pracownikiem Międzyuczelnianego Zakładu Badań nad Szkolnictwem Wyższym (przekształconego w 1973 r. w Instytut Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego) w Warszawie. Wykonując pracę badawczą w tej jednostce, nie zrezygnował z pracy dydaktycznej na innych uczelniach. W roku akademickim 1972/1973 prowadził zajęcia z ekonomii politycznej na Akademii Wychowania Fizycznego (AWF) w Warszawie, a w roku akademickim 1973/1974 – na Wydziale Matematycznym Uniwersytetu Warszawskiego. W latach 1973-1975 realizował zajęcia z zakresu ekonomicznej edukacji załóg przedsiębiorstw, organizowanych przez Dyрекcję Szkolenia Ekonomicznego Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego Oddział w Warszawie. W sierpniu 1974 r. został powołany na stanowisko docenta w Instytucie Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego (IPNiSzW). W czasie pracy w IPNiSzW prowadził szereg prac badawczych z zakresu ekonomicznej efektywności kształcenia, wykorzystania kadr kwalifikowanych oraz kosztów kształcenia i nakładów na szkolnictwo wyższe. Brał udział w krajowych i międzynarodowych sympozjach i seminariach z zakresu ekonomiki kształcenia, na których referował swoje opracowania. W latach 1981-1987 zasiadał w Radzie Naukowej IPNiSzW.

Ryc. 2. 150. rocznica nadania Zduńskiej Woli praw miejskich
– pierwszy z lewej dr Marian Klimczak, 1975

Źródło: ze zbiorów autora

Od 1978 do 1981 r. był członkiem Zespołu do Spraw Współpracy z Międzynarodowym Instytutem Stosowanej Analizy Systemowej (MISAS), a od 1978 do 1983 r. członkiem Rady Naukowej Instytutu Polityki Społecznej Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Należał także do zespołu ekspertów do prac nad perspektywicznym modelem szkoły wyższej, powołanego przez Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. W latach 1978-1982 prowadził wykłady i ćwiczenia z przedmiotu „Planowanie i ekonomika oświaty” dla kierowniczej kadry oświatowej w Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Sulejówku, Filii Instytutu Kształcenia Nauczycieli.

W lipcu 1982 r. na UŁ uzyskał stopień naukowy doktora habilitowanego nauk ekonomicznych w zakresie ekonomiki kształcenia. W roku akademickim 1982/1983 prowadził wykłady monograficzne z ekonomiki kształcenia na UŁ. Od 1 marca 1987 r. był pracownikiem Instytutu Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk. W 1989 r. został przeniesiony służbowo na stanowisku docenta do AWF w Warszawie, gdzie już od 1983 r. prowadził zajęcia dydaktyczne i badania z zakresu kosztów kształcenia. Kierował pracami Zakładu Nauk Politycznych w Instytucie Nauk Humanistycznych. W 1990 r. uzyskał nominację na stanowisko profesora nadzwyczajnego i zasiadał w Radzie Wydziału Wychowania Fizycznego AWF.

Podczas swojej aktywności naukowo-dydaktycznej prowadził szereg prac z zakresu ekonomicznej efektywności kształcenia. Brał udział w wielu krajowych i zagranicznych konferencjach, sympozjach i seminariach (m.in. w Paryżu i Berlinie), gdzie referował swoje opracowania. Był autorem wielu publikacji, szczególnie z zakresu ekonomiki kształcenia i ekonomii politycznej, drukowanych także w języku francuskim, niemieckim, rosyjskim i czeskim.

Ryc. 3. Dr hab. Marian Klimczak

Źródło: ze zbiorów autora.

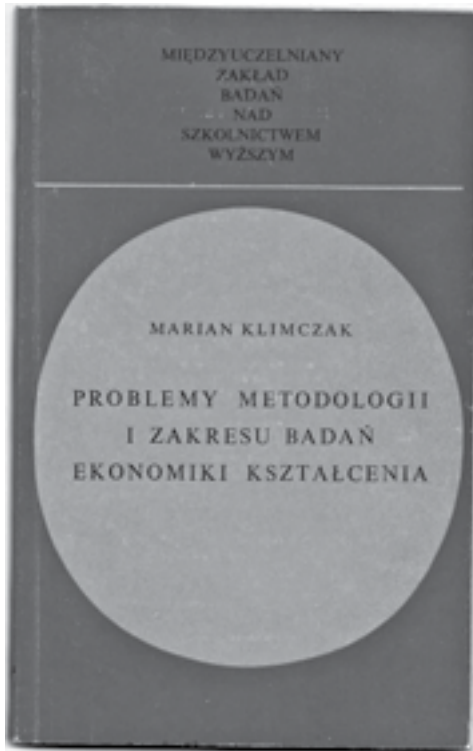
Marian Klimczak miał dwie starsze przyrodnie siostry – córki ojca, Jana Klimczaka z pierwszego małżeństwa – Janinę i Stanisławę. W 1938 r. Zofii i Janowi urodziła się córka Anna Barbara, która zmarła rok później. Kolejne siostry Mariana, Jadwiga i Maria, przyszły na świat w roku 1944 i 1947. Zofia Klimczak, matka Mariana, zmarła w Łasku w 1952 r. Ojciec po wojnie wykonywał pracę biurową, zajmował się m.in. księgowością. Do śmierci w 1975 r. mieszkał w Zduńskiej Woli przy ul. Łaskiej. Obydwoje pochowani zostali na starym cmentarzu katolickim przy ul. Łaskiej³. Tam też pochowane są siostry Mariana – Jani-

---

3 Cmentarz parafialny przy ul. Łaskiej w Zduńskiej Woli, grób nr 1/A/2.

na, Stanisława⁴, Basia⁵ i Maria⁶. Jadwiga natomiast spoczywa na cmentarzu w Łasku⁷, gdzie mieszkała całe dorosłe życie.

W 1959 r. Marian Klimczak zawarł związek małżeński z Pelagią Kossowską. Ślub cywilny odbył się w Urzędzie Stanu Cywilnego w Zduńskiej Woli, a ceremonia kościelna miała miejsce w parafii panny młodej w kościele pw. św. Andrzeja w Wąsoszu Górnym. Pelagia Klimczak, z wykształcenia technik włókiennictwa, pracowała w zduńskowolskich zakładach, a następnie była nauczycielką w technikum włókienniczym. Po przeprowadzce do Warszawy na początku lat siedemdziesiątych kontynuowała pracę pedagogiczną. Małżeństwo doczekało się dwóch synów: Jana i Tomasza.

Ryc. 4. *Problemy metodologii i zakresu badań ekonomiki kształcenia* – książka autorstwa dra Mariana Klimczaka (1972)

Źródło: ze zbiorów autora

-
- 4 Tamże, grób nr 12/14/29.
  - 5 Tamże, grób nr 13/24/21.
  - 6 Tamże, grób nr 1/6/1.
  - 7 Cmentarz parafialny w Łasku, grób nr 21/8/30.

Marian Klimczak był aktywnym członkiem powstałej w 1977 r. Sekcji Warszawskiej Towarzystwa Przyjaciół Zduńskiej Woli. W latach 1983-1988 wchodził w skład jej Zarządu. Był przewodniczącym zespołu ds. historii miasta, jednego z czterech zespołów, które powstały w 1984 r. w Sekcji Warszawskiej TPZW.

Zmarł 9 listopada 1991 r. w Warszawie. Pelagia Klimczak przeżyła męża o ćwierć wieku i wraz z nim jest pochowana na stołecznym Cmentarzu Bródnowskim⁸. Za działalność na polu naukowym i dydaktycznym Marian Klimczak został odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi (1975) i Złotym Krzyżem Zasługi (1990). Dziś żyją obaj synowie Mariana, pięcioro jego wnucząt i jedna prawnuczka.

Wykaz publikowanych i niepublikowanych prac Mariana Klimczaka

Publikacje

A. Monografie, studia i rozprawy

1. *Rola kwalifikacji i kształcenia w procesach wzrostu ekonomicznego w historii ekonomii politycznej*, [w:] *Ekonomika kształcenia*, pod red. J. Kluczyńskiego, PWN, Warszawa 1970, s. 9-45 (współautor prof. dr hab. J. Górski).
2. *Problemy metodologii i zakresu badań ekonomiki kształcenia* [MZBnSzW, seria *Monografie i Studia*], PWN, Warszawa 1972 [rozszerzona wersja rozprawy doktorskiej].
3. *Wpływ postępu techniki na model kwalifikacji załogi przedsiębiorstwa* [IPNP-TiSzW, seria *Raporty z Badań*], PWN, Warszawa-Poznań 1975 (współautor J. Dymecka).
4. *Analiza i ocena wyników spisu kadr z 1977 r.*, IPiSS, Warszawa 1979 [opracowanie studialne dokonane przez zespół 11-osobowy przy IPiSS na zlecenie Rządowego Zespołu ds. Koordynacji prac nad aktualizacją prognozy zapotrzebowania na kadry kwalifikowane do 1990 r.; opracowanie nt. zatrudnienia na stanowiskach o alternatywnych wymogach zatrudnienia].
5. *L'influence du progres technique sur la niveau et la structure des qualifications professionnelles*, pod red. Z. Grzelaka, Institut International de Planification de l'Education, „Rapport de Recherche”, nr 39, Paris 1981.
6. *Kwalifikacje i technika w ekonomice kształcenia (metody określenia ich wpływu na wyniki działalności gospodarczej)* [IPNPTiSzW, seria *Monografie i Studia*], PWN, Warszawa-Poznań 1982 [rozprawa habilitacyjna].

---

8 Cmentarz Bródnowski w Warszawie, grób nr 21G/1/21.

7. *Udział czynnika ludzkiego w rozwoju polskiej gospodarki*, [w:] *Dyskusja nad diagnozą rozwoju gospodarczego Polski*, pod red. B. Prandeckiej, INE PAN, Studia Ekonomiczne nr 2, Warszawa 1983.
8. *Nakłady na szkolnictwo wyższe i koszty kształcenia studenta w Polsce w latach 1979-1981* [IPNPTiSzW, seria *Informacja Ekspresowa*, nr 46], PWN, Warszawa-Łódź 1985 (współautor B. Michałek).
9. *Zasady i źródła finansowania działalności naukowo-dydaktycznej i wychowawczej szkoły wyższej* [IPNPTiSzW, seria *Informacja Ekspresowa*, nr 47], PWN, Warszawa-Łódź 1985.
10. *Wątki etyczne we współczesnej anglosaskiej myśli ekonomicznej (na przykładzie poglądów K. Bouldinga)*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Oeconomica”, nr 49, 1985, s. 59-66.
11. *Rola kwalifikacji i techniki w procesach rozwojowych w świetle badań i prac teoretycznych* [IPNPTiSzW, seria *Informacja Ekspresowa*, nr 62], PWN, Warszawa-Łódź 1987.
12. *Koszty kształcenia w akademiach wychowania fizycznego*, AWF, Warszawa 1991.

B. Artykuły i komunikaty naukowe

1. *Niektóre problemy ekonomicznej efektywności kształcenia*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego”, seria III, z. 16, 1966, s. 127-140.
2. *Ekonomia oświaty – przegląd literatury*, „Przegląd Bibliograficzny Piśmiennictwa Ekonomicznego”, z. 1, 1967, s. 1-3 (współautor prof. dr hab. J. Górski).
3. *Ekonomiczne efekty kształcenia przyzakładowego*, [w:] *Ekonomiczno-społeczne aspekty kształcenia*, pod red. J. Kluczyńskiego, KiW, Warszawa 1968, s. 106-121.
4. *Niektóre aspekty ekonomicznej efektywności społecznych nakładów na przyzakładowe kształcenie zawodowe w przemyśle bawełnianym*, [w:] „Gdańskie Zeszyty Humanistyczne. Ekonomia Kształcenia”, z. 1, 1968, s. 107-115.
5. *Wpływ kwalifikacji i kształcenia na wzrost gospodarczy w historii myśli ekonomicznej*, „Ekonomista”, nr 3, 1970, s. 593-618.
6. *Uwagi na marginesie książki J. Nowickiego. Teoria rozwoju krajów ekonomicznie mniej zaawansowanych*, „Ekonomista”, nr 1, 1971, s. 145-150.
7. *Kwalifikacje siły roboczej. Próba interpretacji ekonomicznej*, „Ekonomia i Organizacja Pracy”, nr 4, 1972, s. 153-155.
8. *Postęp techniczny a kwalifikacje siły roboczej. Próba określenia zależności*, „Biuletyn Informacyjny MZBnSzW”, nr 13, 1972, s. 30-33.
9. *Metody badań ekonomicznej efektywności kształcenia w Związku Radzieckim*, „Ekonomia i Organizacja Pracy”, nr 12, 1972, s. 541-544.
10. *Kwalifikacje a wydajność pracy i wykorzystanie nowej techniki (w oparciu o badania empiryczne)*, „Ekonomia i Organizacja Pracy”, nr 1, 1973, s. 6-11 (współautor prof. dr hab. J. Górski i doc. dr J. Dymecka).
11. *Kwalifikacje załogi a wydajność pracy*, [w:] *Podstawy rozwoju procesów kształcenia*

- w szkolnictwie wyższym, MZBnSzW, Warszawa 1973, s. 168-172.
12. *Die Qualifikation der Belegschaft und die Arbeitsproduktivität*, „Studien zur Hochschulentwicklung”, nr 29, teil II, 1972, s. 62-65.
  13. *Struktura kwalifikacyjna i zawodowa załogi a poziom techniki wytwarzania*, „Ekonomia i Organizacja Pracy”, nr 10, 1973, s. 441-444.
  14. *Motywy kształcenia i przydatność kursów w ocenie ich uczestników i absolwentów*, „Doskonalenie Kadr Kierowniczych. Biuletyn Informacyjny”, nr 10, 1973, s. 13-23.
  15. *Próba zastosowania metody Denisona do analizy czynników wzrostu produkcji przedsiębiorstwa przemysłowego*, „Biuletyn Informacyjny IPNPTiSzW”, nr 22, 1974, s. 41-48.
  16. *Informacja o możliwości zastosowania metody E. F. Denisona do analiz mikro-ekonomicznych*, [w:] *Mierniki oceny postępu technicznego w przemyśle. Z badań nad kompleksową oceną ekonomiczną postępu naukowo-technicznego*, pod red. W. Sprucha, WSNS, Warszawa 1974, s. 156-173.
  17. *Kryteria i metody ocen efektywności kształcenia*, „Biuletyn Informacyjny IPNP-TiSzW”, nr 26/27, 1975, s. 125-130.
  18. *Wpływ postępu technicznego na model kwalifikacji załogi przedsiębiorstwa przemysłowego*, [w:] *Perspektywy szkolnictwa wyższego. Problemy i tendencje rozwoju*, pod red. B. Kossowskiej, IPNPTiSzW, PWN, Warszawa-Łódź 1978, s. 161-168 (współautor doc. dr J. Dymecka).
  19. *Der Einfluss des technischen Fortschritts auf das Modell zur Qualifikation der Belegschaft eines Industriebetriebes*, „Studien zur Hochschulentwicklung”, nr 62, t. II, 1976, s. 60-69.
  20. *Vliv technického pokroku na kvalifikacni model zamestnance podniku*, [w:] *Problematika planovani Potreb a Zdroju vysoka skolsky kvalifikovanych odborniku*, VSC, Praga 1976, s. 179-187.
  21. *Ocena zapotrzebowania na absolwentów szkół wyższych w branżach i zawodach strategicznych*, „Planowanie kadr”, cz. 6, 1978, s. 51-66 (współautor O. Nowakowska).
  22. „Die qualitativen Wachstumsfaktoren ihre Funktion in der zur Hochschulentwicklung” nr 8, 1978, s. 79-106.
  23. *Relacje między techniką a kwalifikacjami kadr w rozwoju społeczno-ekonomicznym*, [w:] *Planowanie kształcenia i zatrudnienia kadr kwalifikowanych*, IPNP-TiSzW, Warszawa 1980, s. 98-115.
  24. *Problemy wykorzystania kadr z wyższym wykształceniem*, „Zeszyty Naukowe PAX”, nr 3, 1980.
  25. *Szkolenie zawodowe*, „Kierunki”, nr 37, 1980.
  26. *Przedmiot i metody ocen efektywności kształcenia*, „Dydaktyka Szkoły Wyższej”, nr 1, 1983.
  27. *Obiektywizacja przydziału dotacji budżetowych dla uczelni – czy jest możliwa?*, „Życie Szkoły Wyższej”, nr 10, 1984.

C. Inne publikacje

1. *Soczetanije uczeby s trudom (Sowiszczanije grupy ekspertow socjalistycznych stron w Gawanie)*, „Sowremiennaja wysszaja szkoła”, nr 4, 1974.
2. (recenzja): *J. Orczyk, Rozmiary i ekonomiczne konsekwencje zmian w wykształceniu osób zatrudnionych w rolnictwie w Polsce Ludowej*, „Dydaktyka Szkoły Wyższej”, nr 4, 1979.
3. (recenzja): *J. Szambelańczyk, Zmiany struktury ekonomiczno-społecznej ludności Polski a zapotrzebowanie na wyższe wykształcenie*, „Życie Szkoły Wyższej”, nr 10, 1983.

D. Materiały niepublikowane

1. *Czas wolny a potrzeby kulturalne ludności*, mps, 1972, s. 10 [referat wygłoszony na seminarium nt. rozwoju kultury polskiej].
2. *Jakość kształcenia (próba interpretacji ekonomicznej)*, mps, 1972, s. 8 [referat strony polskiej na spotkanie polsko-niemieckie w Berlinie].
3. *Zasady łączenia nauki z pracą w systemie szkolnictwa wyższego w PRL*, mps, j. ros., 1974 [referat na posiedzenie grupy ekspertów krajów socjalistycznych w Hawanie].
4. *Uwagi na temat opracowań dotyczących wykorzystania kadr z wyższym wykształceniem oraz ich zapotrzebowanie do 1990 r.*, mps, Warszawa 1976, s. 11.
5. *Zapotrzebowanie na kadry z wyższym wykształceniem w świetle analiz ich wykorzystania*, mps, Warszawa 1976, s. 27+6.
6. *Analiza przestrzennych różnicowań zatrudnienia kadr kwalifikowanych*, mps, Warszawa 1977, s. 33+11 (współautor O. Nowakowska).
7. *Analiza wykorzystania kadr kwalifikowanych*, mps, Warszawa 1977, s. 11+4 (współautor O. Nowakowska).
8. *Le niveau de la technique et son influence sur la structure des qualifications professionnelles*, mps, Paris 1977, s. 67 (współautor J. Dymecka, Z. Grzelak i J. Kluczyński).
9. *Ekonomiczna efektywność kształcenia. Problemy jej badań w mikroskali*, mps, 1979, s. 8 [referat na kolokwium polsko-francuskie w Poznaniu].
10. *Zatrudnienie na stanowiskach o alternatywnych wymogach wykształcenia w świetle spisów kadrowych 1973 r. i 1977 r. Próba oceny*, mps, 1979, s. 8+6.
11. *Przedmiot i metody ocen efektywności kształcenia stosowane w badaniach. Ich przydatności do analizy efektywności wyższego wykształcenia*, mps, Warszawa 1979, s. 25+5.
12. *Ekonomiczna efektywność kształcenia. Problemy określania jej istoty oraz pomiaru*, mps, Warszawa 1979, s. 16+2 [referat na seminarium organizowane w maju 1980 r. przez Ośrodek Postępu Technicznego NOT w Warszawie].
13. *Społeczno-ekonomiczna efektywność kształcenia. Jej przedmiot i metody ocen*, mps, Warszawa 1980, s. 51 [opracowanie studialne].

14. *Nakłady na szkolnictwo wyższe w Polsce w latach 1965-1979*, mps, Warszawa 1981, s. 24.
15. *Ekonomiczna interpretacja efektywności kształcenia*, mps, Warszawa 1981, s. 13+tab.
16. *Koszty kształcenia studenta w Polsce w latach 1966-1979*, mps, Warszawa 1982, s. 25.
17. *Wielkość i struktura nakładów na szkolnictwo wyższe w Polsce w latach 1965-1980*, mps, Warszawa 1982, s. 29.
18. *Propozycje kryteriów i zasad przydziału dotacji na działalność naukowo-dydaktyczną i wychowawczą szkoły wyższej (wersja wstępna)*, mps, Warszawa 1984 [opracowanie dla Komisji Ekonomiki Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego].

RECENZJE I OMÓWIENIA
